

A gyász vírusának karanténba zárása mint naplóregény

Hajtman Béla : „Már nyugosznak a völgyek”

A naplóregény a 2004. január 17. és 2005. január 17. közötti időszak eseményeit dokumentálja. A narrátor-naplóíró maga az író, aki két korábbi regénye után – amelyek *Hídon* és *Szivarfüstben* címmel jelentek meg – egy egészen más műfajú és témájú regényt tervezett, mint amit megírt, s amit az AB-ART 2005-ben kiadott.

A naplóregény tudatregény vagy vallomásregény. Olasz Sándor kifejezését felhasználva: konfesszionális regény.

Követve Olasz Sándorral Hamvas Bélát, a *Regényelméleti fragmentumban* – ahol a szerző a konfessziót, a vallomást a műfaj egyik ősfarmájának tekinti – ezt olvashatjuk: „Az individuum a konfesszióban alakul át személyé. Az archaikus mítoszban az ember... mindössze csak változik. Ez a metamorfózis. A regényben az ember fejlődik. A fejlődése történelmi folyamat. A konfesszióban tehát az ember nem mitikus metamorfózison esik át, az emberből nem csillag lesz, fa, kentaur, istenség, hanem az ember történelmi fejlődését csinálja végig és a létezés magasabb műveletei számára alkalmas lény lesz, személy.

A konfesszió nem egyéb, mint az a módszer, amely a sorsot feloldja. Feloldja, mégpedig azért, mert számára a sors kategóriái már szükeknek bizonyulnak.”

A narrátor-szerző a tudatán átfolyó, a tudat által regisztrált – egy év alatt

lezajló – eseményeket mondja el, miközben férj, családapa, vő, megválasztott iskolaigazgató, egyben fáklyaként lobo-gó pedagógus-kántor, újságíró, iskolamenedzser egy személyben, entellektüel a dél-szlovákiai magyar értelmiségi létben, aki gyászolja elhunyt édesapját.

Tudatában, álmaiban visszaidézi gyermek-, tinédzser- és fiatal felnőtt korát, annak helyenként idillikusan meghitt perceit, amit korábban már a *Hídon* című regényében anekdotaszerűen – és intarzaszerűen felfestve – megírt. Most viszont a gyász évében, az édesapa elvesztésének érzésével, a mindennapok értelmiségi mókuskerekének forgatagában újraél és újraértékel az édesapa hiányának fókuszán keresztül.

A korábbi vagány hangnem – ahogy Zorán énekelte generációnknak a *Gyé-mánt és arany* című dal refrénjében: „gyere Sors, igyunk pertut hát” – tónusa sötétebbre vált. Bölcsőbb, bölcselőbb lesz. Óvatos, mérlegelő. Csak időnként bukik ki a humoros, ironikus, önironikus világlátása. Az apa hiányát lassan fel dolgozó értelmiségi tudat bizonytalanságaiban a Mesterhez fordul akkor, amikor pizslicsáré szervező, ügyintéző feladatvégzések – iskolafenntartó, presbitériumülés, alapítvány, lobbizás, kapcsolattartási kényszer a MKP-funkcionáriusokkal stb. – közben az üdvösség útját keresi. Mindez egyfajta sorskényszer,

egzisztenciába-ágyazottság. Talán az író-összejövetelek jelentenek ezzel szemben némi szellemi-lelki felüdülést.

Olasz Sándor Hamvas Béla nyomán írja: „A regény tehát a sorsot likvidálja ily módon, s azt fejleszti személyes üdvtörténétté.”

Hamvas szerint a műfaj hermeneutikája Szent Ágostonhoz vezethető vissza. Kanonikus alakja Rousseau, Kierkegaard, s természetesen Proust.

Az emlékező-önéletíró irodalom a 17-18. században éli virágkorát. Nem árt újraolvasnunk néhányukat: Bethlen Miklóst, Árva Bethlen Katát. Szerb Antal szerint övék az első magánjellegű önéletrajz: „Tudjuk, hogy mosakodásait milyen időközökben végezte, milyen ételeket bírt el a szervezete, milyen betegségeken esett keresztül és milyen ravasz spekuláció alapján gyógyította nemi életét – egy pszichoanalitikus esetkönyv tárgyilagos részletességével adja elő.”

A 20. század nagy önéletrajzírói: Kassák Lajos, Márai Sándor, Móricz Zsigmond, Németh László, Nagy Lajos, Illyés Gyula, Déry Tibor, Vas István mellett nem feledkezhetünk meg a Rimaszombatban nemrég járt Faludy Györgyről vagy Fejtő Ferencről sem.

A naplóregény stílusa talán szokatlan napjaink posztmodern korának különböző variációjú – de Man-i retorikus,

derridai, szexualitások, dekonstrukciós – irodalmi alkotásai forgatagában. Szeccsziós, kitérő, vallomásszerű mondatai helyenként meghökkentőek, provokatívak. Az értelmiségi „sorstársakat” körülpillantásra kényszeríti – ez így megy?

A történetek még nagyon közeli: a Rimaszombatban felállított *Petőfi* szobor fejének nagyságát kritizálják a Pedagógusszövetség kongresszusának résztvevői. A regény folyamatosan íródik, de már megjelenik a lapjain egy e-mailen érkezett kritikája a regénynek. Éppen attól a kongresszusi küldöttől, aki *Petőfi* szobrának méreteit is kritizálta. Ő a kritikus egyéniség.

Emellett nem egy gömri író, alkotó szereplője a regénynek.

Tanúi vagyunk az emberi tudat információ-feldolgozó, kötelességteljesítő, teremtő-alkotó tevékenységének akkor, amikor a tudatot irányító központot megtámadja egy vírus, a gyász vírusa, s a központnak – tevékenysége idejére – ezt a vírust karanténba kell zárnia. Erről szól a regény. A gyász vírusának karanténba zárásáról.

Hajtman Béla műve a magyar konfeszionális irodalom északi peremvidékének új hozadéka.

(AB-ART Kiadó, Pozsony, 2005)